

■■■ HEINRICH BÖLL STIFTUNG
КИЇВ
Україна

□ SOCIO
INFORM

ЗМІНИ СПІВПРАЦІ ГРОМАДСЬКОГО КЛІМАТИЧНОГО РУХУ ТА ОРГАНІВ ВЛАДИ ЩОДО ПРОТИДІЇ ЗМІНІ КЛІМАТУ

ЯКІСНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

УКРАЇНА, 11'2023 - 01'2024

Методологія.

МЕТОД ДОСЛІДЖЕННЯ:

20 глибинних інтерв'ю та метод експертних оцінок

УЧАСНИ_ЦІ ДОСЛІДЖЕННЯ:

представни_ці громадського сектору та влади, які працюють у галузі протидії зміні клімату

- 10 представни_ць громадського руху, які співпрацюють з владою та на місцевому та/або національному рівні
- 10 представни_ць влади національного рівня та місцевого рівня

ТЕРМІНИ ДОСЛІДЖЕННЯ:

листопад 2023 року – січень 2024 року

Увага до проблеми зміни клімату.

1 | 2

У 2023 році увага влади і громадського сектору до теми зміни клімату зросла.

ПІДТВЕРДЖЕННЯМ ЦЬОГО ТРЕНДУ БУЛИ:

З боку влади:

- демонстрація уваги найвищими посадовими особами країни
- інтенсифікація роботи над реалізацією операційного плану Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату; відкриття Кліматичного офісу
- інтенсифікація заходів місцевої влади з протидії зміні клімату
- часткове відновлення фінансування інфраструктурних проєктів, орієнтованих на протидію зміні клімату у громадах
- зростання кількості відвідувачів (від влади) на заходах, присвячених адженді кліматичних змін

З боку громадського сектору:

- зростання кількості спільних проєктів
- більша кількість заходів, дискусій, запитів, публікацій, досліджень

Увага до проблеми зміни клімату.

2 | 2

Відновленню уваги до теми протидії зміні клімату сприяли такі фактори:

- перспектива членства України в ЄС (зобов'язання України: у межах Паризької угоди, Угоди про асоціацію з ЄС, потенційного членства в ЄС, Європейського зеленого курсу)
- ширші можливості залучення грантових коштів
- старт процесів відновлення в Україні
- принципова позиція Європейського Союзу і ключових донорів щодо збереження принципу зеленої відбудови у відновленні України
- запуснені до війни програми, орієнтовані на протидію кліматичним змінам
- енергетична криза

Можливості налагодження взаємодії 2023.

1 | 2

2023 рік характеризується суттєвим розширенням можливостей взаємодії влади і громадських організацій задля протидії зміні клімату.

КЛЮЧОВИМИ ПЕРЕДУМОВАМИ ЦЬОГО СТАЛИ:

**АДАПТАЦІЯ
ОСНОВНИХ
СТЕЙКХОЛДЕРІВ
ДО ВИКЛИКІВ
ВІЙНИ**

**ЦІЛЕСПРЯМОВАНІ
ЗУСИЛЛЯ
ІНОЗЕМНИХ ДОНОРІВ
У НАЛАГОДЖЕННІ
СПІВПРАЦІ СТОРІН**

**БРАК КАДРІВ ТА
ЕКСПЕРТИЗИ НА
МІСЦЯХ**

**ЕНЕРГЕТИЧНА
КРИЗА**

Можливості налагодження взаємодії 2023.

2 | 2

ТОП-МОЖЛИВОСТІ НАЛАГОДЖЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ У 2023 РОЦІ:

**РОЗШИРЕННЯ
ГРАНТОВИХ
ПРОГРАМ ДЛЯ
УКРАЇНИ**

**ПЕРСПЕКТИВА
ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

**СТАРТ ПРОЦЕСІВ
ВІДНОВЛЕННЯ
КРАЇНИ**

**ЗБІЛЬШЕННЯ ЧИСЛА
ОФЛАЙН-ЗАХОДІВ,
МІЖНАРОДНИХ
ПОЇЗДОК, НАВЧАЛЬНИХ
ПРОГРАМ**

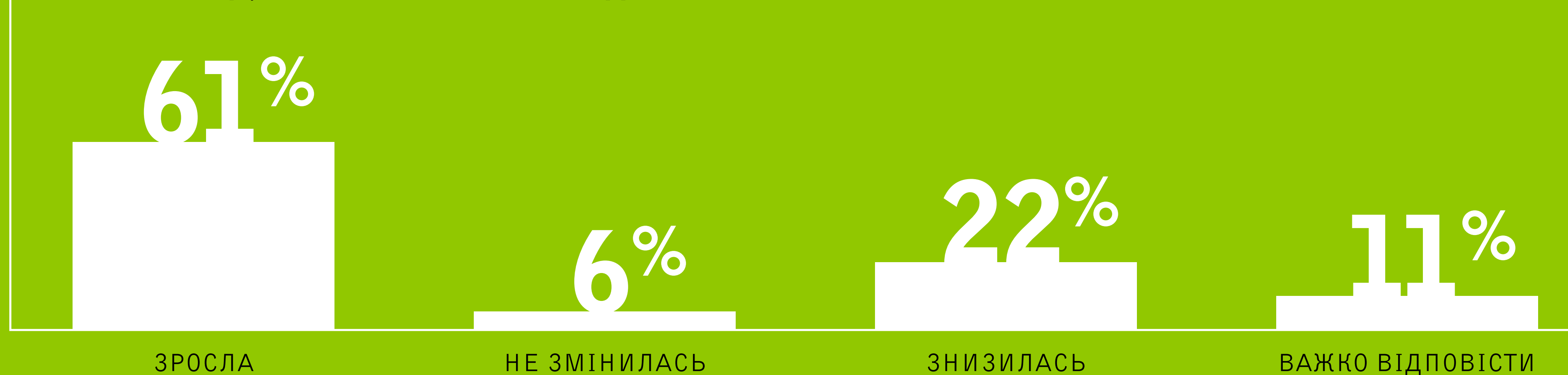
**ЗРОСТАННЯ ЧИСЛА ПРОЄКТІВ, ЯКІ ПРИНОСЯТЬ ПРАКТИЧНУ І ВИДИМУ ВИГОДУ ДЛЯ ГРОМАД
(ЗОКРЕМА ПРОЄКТИ ЗІ ВСТАНОВЛЕННЯ ОБ'ЄКТІВ ВДЕ)**

Зміни активності взаємодії.

2023 рік характеризується **суттєвим покращенням взаємодії влади і громадських організацій**. Оцінка співпраці змінилась із «задовільної» на «добру».

Водночас характер взаємодії влади та громадського сектору суттєво відрізняється на національному та місцевому рівнях.

НА ВАШУ ДУМКУ, КІЛЬКІСТЬ КОНТАКТІВ МІЖ ВЛАДОЮ І ГРОМАДСЬКИМ КЛІМАТИЧНИМ РУХОМ
У 2023 РОЦІ, ПОРІВНЯНО З ПОПЕРЕДНІМ РОКОМ...

Оцінка взаємодії на національному рівні.

1 | 2

Ситуація на національному рівні оцінюється радше як «задовільна».

СПОСТЕРІГАЄТЬСЯ:

- **Зростання уваги до теми протидії зміні клімату і розробки відповідного законодавства.** **VS.** Для влади ця тема не належить до пріоритетних.
- **Важлива тенденція 2023 року — ускладнення координації громадського сектору та міністерств** через значну кількість нових каналів комунікації, кратного зростання числа подій та паралельних процесів.
- **Значною мірою злагоджено минулорічну інституційну кризу.** Стейкхолдери адаптувалися до умов війни. Підвищилася спроможність громадського сектору. Органи влади повернулися до сталих формалізованих процесів (консультацій, розробки програм), налагодили процеси, отримали змогу перейти від режиму «гасіння пожеж» до планування.

Оцінка взаємодії на національному рівні.

2 | 2

- **Участь (можливість долучення) громадянського суспільства у прийнятті рішень зросла, але все ще є недостатньою.**
 - Більшу відкритість демонстрували: комітети Верховної ради; Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури.
 - Недостатньо відкритими були: Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів та Міністерство енергетики.
- **Цього року влада створила кращі умови для подання громадським сектором правок і рекомендацій до законопроектів та нормативно-правових актів.** Відзначено: вчасне розміщення проектів документів у відкритому доступі, збільшення термінів подачі коментарів, зростання готовності влади долучати громадську експертизу.
- **Державні органи влади недостатньо звітували щодо досягнення цілей і завдань,** орієнтованих на протидію зміні клімату (хоч і більше, ніж 2022 року). Влада не докладає системних зусиль щодо інформування громадськості про наявність звітних документів.
- **Експерт_ки від громадського сектору не помічають змін у контексті прийняття правок відносно попереднього 2022 року.** Частка врахованих правок могла коливатися від 10% до 80%. Конкретний показник значною мірою визначається темою документа, ступенем політизованості рішення (у тому числі активністю лобістів), простотою його втілення. Краще враховуються пропозиції і правки до документів, які розробляються вперше (нові стратегії).
- **Обмеження доступу до інформації** негативно вплинуло на активність та експертну спроможність громадського сектору.
- **Тривожною тенденцією цього року є деяке послаблення довіри між громадським сектором та владою, відкочування відносин на довоєнний рівень.** Експерти підкреслюють, що подекуди влада не бачить у громадських організаціях партнера / рівноправну сторону для дискусії / ідеолога змін. У кращому випадку вона залучає їх як виконавця для поставлених задач, у гіршому — для підтримання власного реноме перед іноземними донорами.

Оцінка взаємодії на місцевому рівні.

1 | 2

Ситуація на місцевому рівні значною мірою залежить від наближеності громад до лінії фронту та наявності лідерів, готових просувати тему протидії зміні клімату, та спроможності ОМС (органів місцевого самоврядування) залучати грантові проєкти на відновлення. Однак в цілому її оцінено як «добру».

- Прифронтові громади не працюють з темою протидії зміні клімату, однак можуть долучатися до проєктів зі встановлення об'єктів ВДЕ. Громади в тилу поділяються на ті, які працюють з темою клімату і ті, які її ігнорують (останні становлять більшість).
- **У 2023 році стрімко зросло число громад, які шукають партнерів з громадського сектору.** Зросла кількість спільно реалізованих проєктів. Місцева влада активно долучала громадський сектор для експертної підтримки при підготовці нормативно-правових документів і партнерства у написанні грантів. Сторони ефективно працюють в кооперації над втіленням проєктів з відбудови, встановлення об'єктів ВДЕ.
- Значною мірою **цей діалог стимулювався необхідністю виконання вимог Угоди мерів та розширеними можливостями залучення грантового фінансування** у громади під реалізацію проєктів з відбудови і енергонезалежності.
- У громадах, які проводять роботу над протидією зміні клімату, **зросла якість співпраці влади і громадського сектору:** позиція громадських організацій стала більш конструктивною. Зросли: якість підготовки документів владою; компетенції чиновників; усвідомлення взаємної вигоди і корисності співпраці з обох сторін.

Оцінка взаємодії на місцевому рівні.

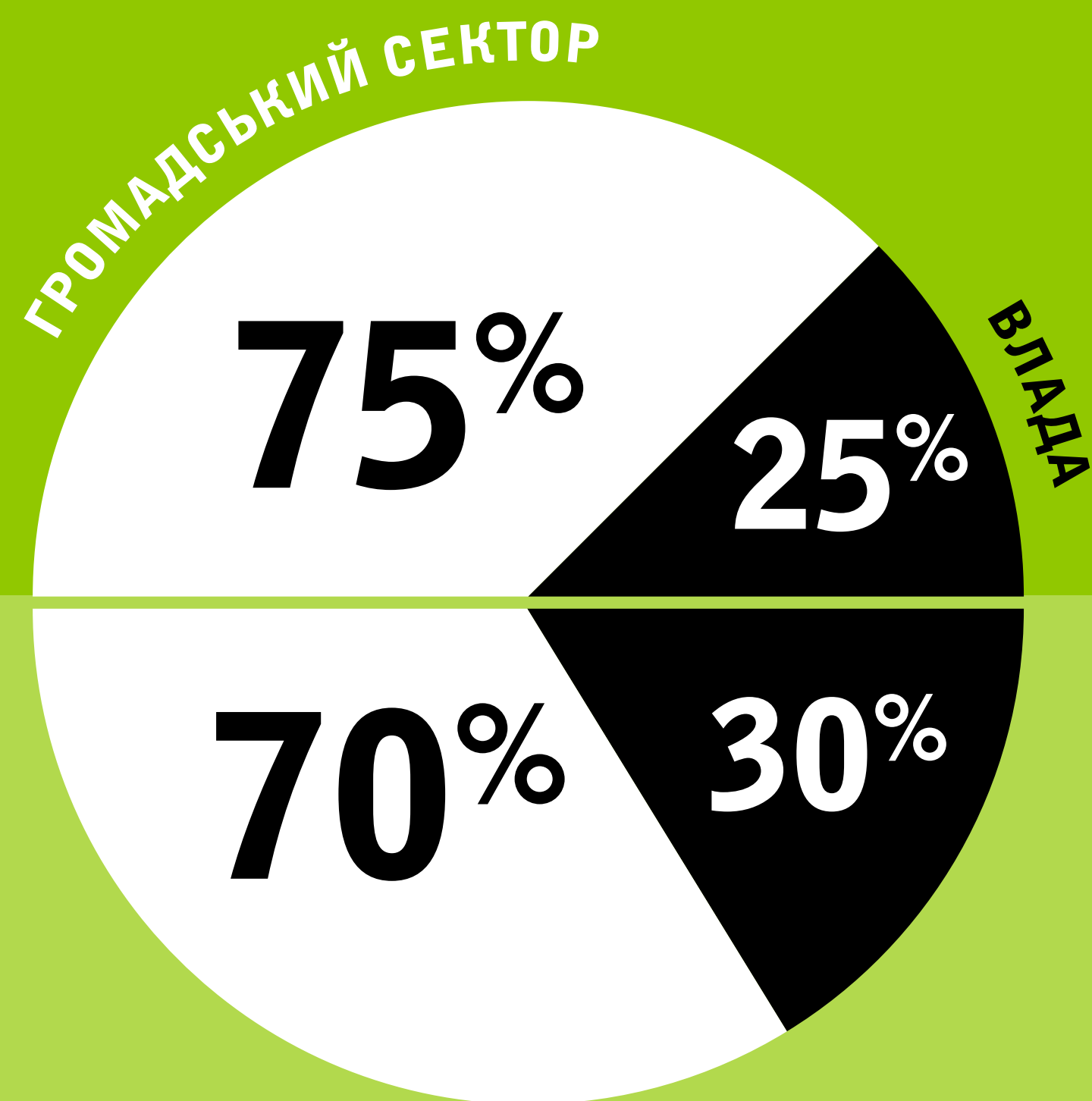
2 | 2

- Місцева влада в цілому відкрита. Як і минулого року, **намагається виносити рішення на громадські обговорення або залучає громадські організації до обговорення. Суттєво не обмежує доступ до інформації.**
- Місцева влада враховує подані громадським сектором правки, самостійно формує запит на створення/ аудит / доопрацювання документів, орієнтованих на протидію зміні клімату.
- **Ситуація зі звітуванням місцевої влади неоднорідна.** У деяких громадах вона була зразковою. Частина громад не звітувала, оскільки призупинила реалізацію планів у сфері кліматичної політики внаслідок війни в Україні. Частина — оскільки перебуває на етапі підготовки чи затвердження відповідних планів.
- Назагал **відносини влади і громадського сектору на місцевому рівні були партнерськими.** Демонстрували стрімкий прогрес у кількісному і якісному вимірах.

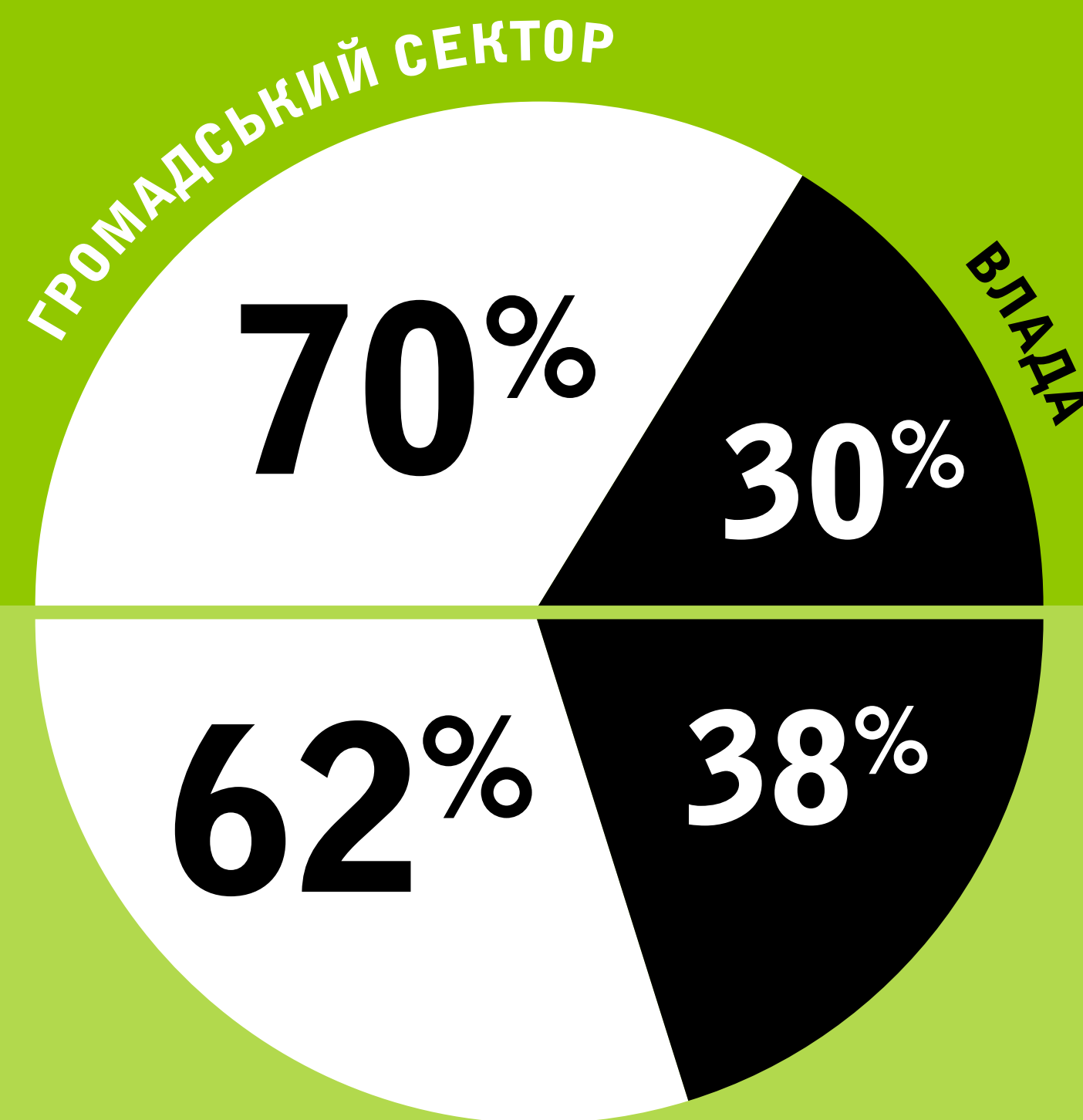
Ініціатори співпраці.

У 2023 році зросла ініціативність влади у налагодженні співпраці з громадським сектором (дещо більшою мірою на місцевому рівні, меншою — на національному).

ЧАСТКА ІНІЦІАТИВ ВЛАДИ ТА ГРОМАДСЬКОГО СЕКТОРУ У НАЛАГОДЖЕННІ СПІВПРАЦІ:

НАЦІОНАЛЬНИЙ РІВЕНЬ

МІСЦЕВИЙ РІВЕНЬ

2022
2023

Теми взаємодії.

У 2023 році в центрі уваги влади і громадського руху з протидії зміні клімату опинились теми, безпосередньо пов'язані з впливом війни та відновленням України.

ТОП-3 БІЛЬШ АКТУАЛЬНИХ ТЕМ:

- Згубний вплив війни на клімат
(у т. ч. наслідки від руйнування дамби
Каховського водосховища)
- Зелене відновлення України
- Енергетична безпека

ТОП-3 МЕНШ АКТУАЛЬНИХ ТЕМ:

- Санкції на російські енергоносії, викопне паливо
- Відповідальність за злочини проти довкілля та екоцид
- Вугільна трансформація

Форми та інструменти співпраці.

Для 2023 року була характерною **активізація усіх форм співпраці.**

- Найбільше зросла кількість спільних навчань / тренінгів, круглих столів / обговорень / дискусій, спільного подання на гранти, спільної участі у робочих групах / засіданнях, спільних проєктів.

Також змінилась **їхня ефективність.**

- Більш ефективними виявилися: спільне подання на гранти, неформальне спілкування, спільні навчання та тренінги.
- Менш ефективними стали спільні інформаційні кампанії.

У 2023 році громадськість більш упевнено зверталася до **інструментів впливу на владу.**

- Найбільше зросла кількість: круглих столів з громадськістю, електронних петицій, дописів у соціальних мережах, запитів на інформацію, онлайн-пропозицій до проєктів документів.

Щодо **ефективності.**

- Більш ефективними було визнано дописи в соціальних мережах, онлайн-пропозиції до проєктів документів, публікацію матеріалів у ЗМІ.
- Менш ефективними — вуличні акції та мітинги.

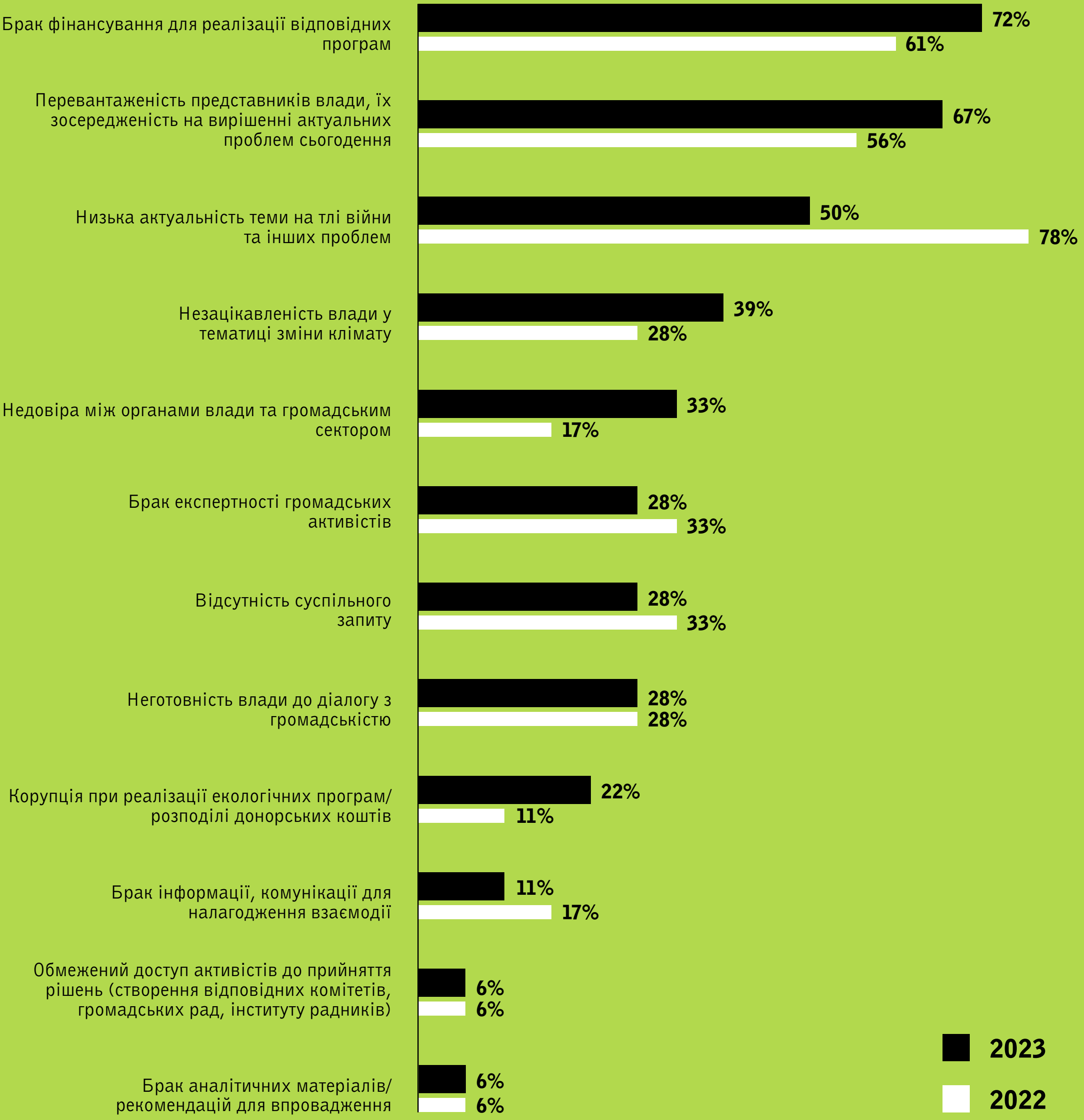
Бар'єри налагодження взаємодії.

ТОП-БАР'ЄРИ НАЛАГОДЖЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ У 2023 РОЦІ:

- зниження публічності прийняття рішень у окремих міністерствах
- плинність / брак кадрів у органах державної та місцевої влади
- вигорання / виснаження частини представників громадського сектору
- спроби влади монополізувати контакти на міжнародному рівні
- брак бюджетних коштів на реалізацію заходів у громадах

У 2022 РОЦІ:

- низька актуальність теми на тлі війни
- брак фінансування
- перевантаженість представниць влади
- брак експертності громадських активістів
- відсутність суспільного запиту

Рекомендації щодо налагодження взаємодії.

1 | 2

ПОБАЖАННЯ ВІД ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ (ТОП-10)

- залучати експерт_ок кліматичного руху до початкових етапів формування / написання законопроектів
- створити проєктні центри при органах місцевого самоврядування, які будуть об'єднувати громадський сектор та владу у реалізації проєктів відбудови з турботою про довкілля
- ініціювати створення наглядових рад із залученням громадськості у проєкти, якими керує влада (завдання міжнародних партнерів)
- проводити екскурсії для ініціативних груп у громади, щоб ознайомитися з успішними практичними кейсами проєктів / рішень
- пояснювати ГО механізми роботи ОМС та принципи співпраці з ними (як приймаються рішення, які є законодавчі обмеження, інструменти комунікації та стратегії донесення ідей)
- підсилювати компетенції громади в операційних процесах (моніторинг, написання стратегій, імплементація)
- формувати культуру відкритої комунікації у представників центральної та місцевої влади; ретельніше інформувати локальні ГО про можливості співпраці (завдання національних ГО і влади)
- залучати громадськість до обговорення стратегічних національних планів
- підвищити ефективність громадських рад при Міненерго (покращити механізм залучення ГО та процес проведення консультацій)
- стимулювати громади співфінансувати проєкти з відновлюваної енергетики

Рекомендації щодо налагодження взаємодії.

2 | 2

ПОБАЖАННЯ ВІД ПРЕДСТАВНИЦЬ ВЛАДИ:

- включити співпрацю з кліматичними ГО у муніципальний план
- підвищити ініціативність локальних ГО (у співпраці з владою та громадськістю)
- відмова від деструктивної критики і констатації проблеми активіст_ками на користь практичної допомоги / розробки шляхів вирішення проблемної ситуації
- підвищити рівень обізнаності активіст_ок у нормативно-правовій базі, за якою працюють ОМС; розуміння механізму роботи місцевої влади і чиновників, принципу використання бюджетних коштів
- підвищити рівень експертизи ГО (policy analysis / policy proposals)

**ДЯКУЄМО
ЗА УВАГУ**

